

ENTRE

TA-NEHISI
COATES

EL

MÓN

«Aquest és el teu
país, aquest és el teu
món, aquest és el
teu cos, i has de
trobar la manera de
viure dins de tot això»

i JO

Empúries

Ta-Nehisi Coates

Entre el món i jo

Traducció de Josefina Caball

Editorial Empúries

Barcelona

Títol original: *Between the World and Me*
Between the World and Me (*Entre el món i jo*) és una obra de no-ficció; se n'han canviat alguns noms i trets identificadors.

Copyright © 2015 Ta-Nehisi Coates. Tots els drets reservats

Publicat als Estats Units per Spiegel & Grau, segell editorial de Random House, divisió editorial de Penguin Random House LLC, Nova York.

Spiegel & Grau i el colofó de House són marques registrades de Penguin Random House LLC.

El títol d'aquesta obra s'inspira en el poema «Between the World and Me» («Entre el món i jo») de Richard Wright, a *White Man Listen!* copyright © 1957 Richard Wright. Cedit per John Hawkins & Associates, Inc., i els hereus de Richard Wright.

Volem expressar l'agraïment per haver-nos autoritzat a reproduir material ja publicat a:

Chris Calhoun Agency Fragment "Ka' Ba" d'Amiri Baraka, copyright © Estate of Amiri Baraka. Reimprès amb el permís de l'Agència Chris Calhoun.

John Hawkins & Associates, Inc., i els hereus de Richard Wright: Fragment de «Between the World and Me» a *White Man Listen!* de Richard Wright, copyright © 1957 Richard Wright. Reimprès amb el permís de John Hawkins & Associates, Inc., i els hereus de Richard Wright.

Sonia Sanchez: Fragment de «Malcolm» a *Shake Loose My Skin* de Sonia Sanchez (Boston: Beacon Press, 1999), copyright © 1999 Sonia Sanchez. Reimprès amb el permís de Sonia Sanchez.

Primera edició: octubre del 2016

© de la traducció: Josefina Caball Guerrero, 2016

© de les fotografies de les pàgines 8 i 170: drets reservats/cortesia de Ta-Nehisi Coates

© d'aquesta edició: Grup Editorial 62, s. l. u.,

Editorial Empúries

Diagonal, 662-664. 08034 Barcelona

info@grup62.com

www.editorialemuries.cat

Fotocomposició: Víctor Igual, S. L.

Impressió: Liberduplex

Dipòsit legal: B. 18.796-2016

ISBN: 978-84-16367-71-9

Queda rigorosament prohibida sense autorització escrita de l'editor qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra, que serà sotmesa a les sancions establertes per la llei. Podeu adreçar-vos a Cedro (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra (www.conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93 272 04 47).

Tots els drets reservats

Fill,

Diumenge passat, la presentadora d'un conegut programa informatiu em va preguntar què volia dir perdre el cos. Transmetia des de Washington D. C., i jo seia en un estudi remot situat a l'extrem occidental de Manhattan. Un satèl·lit cobria els quilòmetres que hi havia entre nosaltres, però cap màquina no podia tancar l'escletxa que separava el seu món del món en nom del qual m'havien demanat que parlés. Quan la presentadora em va fer aquella pregunta, la seva cara va desaparèixer de la pantalla i va ser substituïda per un text que jo havia escrit aquella setmana.

La presentadora va llegir aquelles paraules per als espectadors i quan va acabar va tornar al tema del meu cos, encara que no el va esmentar explícitament. Però a hores d'ara ja m'he acostumat al fet que persones intel·ligents em preguntin per l'estat del meu cos sense ser plenament conscients de la naturalesa de la seva pregunta. Concretament, la presentadora volia saber per què pensava que el progrés de l'Amèrica

blanca o, més ben dit, el progrés dels nord-americans que creuen que són blancs, es va fonamentar en el saqueig i la violència. En sentir aquelles paraules, una tristor vaga i gens nova va créixer dins meu. La resposta a aquesta pregunta és l'historial d'aquestes persones que creuen que són blanques. La resposta és la història dels Estats Units.

Aquesta afirmació no té res de radical. Els nord-americans deïfiquen la democràcia de tal manera que tan sols els permet ser vagament conscients d'haver desafiat, ara i adés, el seu Déu. Però la democràcia és un Déu clement, i les heretgies d'aquest país —la tortura, el robatori, l'esclavitud— són tan comunes entre els individus i les nacions que ningú no se'n pot declarar immune. De fet, els nord-americans, en sentit estricte, mai no han traït el seu Déu. Quan l'any 1863, Abraham Lincoln va declarar que la batalla de Gettysburg havia de garantir que «el govern del poble, pel poble i per al poble no desapareixerà de la Terra», no expressava només unes aspiracions; a l'inici de la guerra de Secessió, els Estats Units d'Amèrica tenien un dels índexs de sufragi més alts del món. La qüestió no és si Lincoln volia dir realment «el govern del poble», sinó quin significat ha tingut per al nostre país el terme polític de «poble» al llarg de la seva història. L'any 1863, aquest terme no incloïa la teva mare ni el teu avi; no ens incloïa ni a tu ni a mi. Així doncs, el problema dels Estats Units no és haver traït el «govern del poble», sinó la manera com es va assignar al «poble» aquest nom.

Això ens porta a un altre ideal també important, un ideal que els nord-americans accepten implícitament però que no reivindiquen d'una manera conscient. Creuen en la realitat de la «raça», entesa com un tret definit i indiscutible del món natural. El racisme —la necessitat d'atribuir unes característiques profundes a les persones i després humiliar-les, reduir-les i destruir-les— és una conseqüència inevitable d'aquest estat inalterable. Així, es presenta el racisme com el fill innocent de la Mare Natura, i lamentem la Travessia del Mig* i el Camí de les Llàgrimes** de la mateixa manera que lamentem un terratrèmol, un tornado o qualsevol altre fenomen natural aliè a la intervenció de l'home.

La raça, però, és filla del racisme, no n'és la mare. I en el procés de posar nom al «poble» no hi han intervingut mai qüestions de genealogia o fisonomia, sinó de jerarquia. La diferència en el color de la pell i en els cabells no és res nou. Però la creença en la su-

* En anglès «Middle Passage», nom amb què es coneix el segon tram del llarg viatge que feien els vaixells d'esclaus, concretament des de la costa occidental d'Àfrica fins a un port del Carib o de les Índies Occidentals, on començava el tercer tram que els portaria a Amèrica. (*N. de la T.*)

** En anglès, «Trail of Tears», es refereix als milers de quilòmetres que, per un decret del govern que afavoria els colons blancs, van haver de recórrer a peu les tribus índies de la zona sud-est dels Estats Units, obligades a abandonar les seves terres ancestrals i traslladar-se a l'altra banda del riu Mississipí. (*N. de la T.*)

perioritat del color de la pell i del tipus de cabells, la convicció que una societat es pot organitzar correctament sobre la base d'aquests factors, que, a més, impliquen uns atributs més profunds i inesborrables..., aquesta és la nova concepció arrelada en aquest nou poble, que ha estat educat irremeiablement, tràgicament i enganyosament perquè cregui que és blanc.

Aquest nou poble és, com nosaltres, una invenció moderna; però, a diferència de nosaltres, el seu nou nom no té un significat real separat de la maquinària del poder criminal. Les persones d'aquest nou poble eren una altra cosa abans de ser blanques —catòliques, corses, gal·leses, mennonites, jueves—, i si totes les nostres esperances nacionals s'arriben a aconseguir, hauran de ser, de nou, una altra cosa. Potser arribaran a ser nord-americanes de debò i crearan una base més noble per als seus mites. No ho sé. Pel que fa al present, cal dir que el procés de rentar les diverses tribus fins a tornar-les blanques, de donar importància a la creença de ser blanc, no es va aconseguir per mitjà de tasts de vi ni de festes en què se serveixen gelats, sinó arrabassant la vida, la llibertat, el treball i la terra d'altres; assotant esquenes, encadenant braços i cames, violant mares, venent criatures i altres actes la finalitat dels quals era, sobretot, negar-te a tu i a mi el dret de protegir i governar el nostre propi cos.

En això, aquest nou poble no és original. Potser en algun moment de la història hi ha hagut algun país que ha arribat a ser una gran potència sense haver recorregut a l'explotació violenta d'altres cossos hu-

mans. Si ha existit, encara no l'he descobert. Aquesta banalització de la violència, però, no pot ser mai una excusa per als Estats Units, perquè aquest país no pretén ser banal. Els Estats Units creuen que són excepcionals, la nació més gran i més noble que ha existit mai, un paladí solitari que s'erigeix entre la ciutat blanca de la democràcia i els terroristes, els dèspotes, els bàrbars i altres enemics de la civilització. Un no pot dir que és sobrehumà i alhora admetre un error mortal. Proposo que ens prenguem seriosament la creença dels nostres compatriotes en l'excepcionalitat dels Estats Units, és a dir, proposo que sotmetem el nostre país a un criteri moral excepcional. Això seria difícil perquè al nostre entorn existeix un aparell que ens insta a acceptar la innocència dels Estats Units incondicionalment, sense indagar gaire. És molt fàcil mirar cap a un altre costat, viure amb els fruits de la nostra història i ignorar el mal que s'ha arribat a fer en nom de tots nosaltres. Però tu i jo no hem tingut mai aquest privilegi. Em sembla que ja ho saps.

T'escric en el teu quinze any de vida. T'escric perquè aquest any has vist com asfixiaven Eric Garner acusat de vendre cigarrets; perquè ara saps que a Renisha McBride la van matar d'un tret quan buscava ajuda, que a John Crawford el van matar d'un tret per tafanejar en uns grans magatzems. I has vist uns homes uniformats passar amb cotxe pel costat de Tamir Rice, un nen de dotze anys, i matar-lo a trets, quan, per jurament al càrrec, estaven obligats a protegir-lo.

I has vist homes uniformats apallissar Marlene Pinnock, una àvia, a la vora d'una carretera. I ara saps, si no ho sabies abans, que els departaments de policia del teu país han estat investits d'autoritat per poder destruir el teu cos. Tant se val si la destrucció és conseqüència d'una desafortunada reacció exagerada. Tant se val si prové d'un malentès. Tant se val si la destrucció és conseqüència d'una política absurda. Si vens cigarrets sense l'autorització adequada, et poden destruir el cos. Si mostres disconformitat davant dels qui volen atrapar el teu cos, te'l poden destruir. Si entres en una escala fosca, et poden destrossar el cos. I els destructors rarament seran imputats. Gairebé sempre rebran una pensió. La destrucció només és l'expressió màxima d'una forma de domini que dóna dret a escorcollar els altres, detenir-los, apallissar-los i humiliar-los. Tot això és habitual per a les persones negres. Res de tot això no els ve de nou. I ningú no n'ha de retre compte.

No són especialment perversos, aquests destructors, ni tan sols en la situació actual. Els destructors només són homes que compleixen els desitjos del nostre país i que n'interpreten correctament el llegat i el patrimoni. Això és difícil d'afrontar. Totes les expressions de la nostra llengua —relacions racials, abisme racial, justícia racial, perfils racials, privilegis dels blancs, fins i tot superioritat dels blancs— serveixen per amagar el fet que el racisme és una experiència visceral, que rebenta cervells, bloqueja vies respiratòries, esquinça músculs, arrenca òrgans, trenca

ossos, fa saltar dents. No ho has de perdre mai de vista, això. Has de recordar sempre que la sociologia, la història, l'economia, les gràfiques, les taules, les regressions, tot això recau, amb una violència molt gran, damunt del cos.

Aquell diumenge, davant d'aquella presentadora, en aquell programa informatiu, vaig intentar explicar tot això tan bé com vaig poder en el temps que em van donar. Però al final, la presentadora va mostrar una imatge àmpliament difosa d'un nen negre d'onze anys que abraçava, plorant, un agent de la policia blanc. Després em va preguntar si hi havia «esperança». I vaig saber que havia fracassat. Vaig recordar que ja havia pensat que no me'n sortiria. I altre cop em vaig sorprendre de sentir aquella tristor vaga que creixia dins meu. Per què, exactament, estava trist? Vaig sortir de l'estudi i vaig caminar una estona. Era un dia tranquil de desembre. Les famílies, que es pensaven que eren blanques, havien sortit als carrers. Les criatures, educades perquè fossin blanques, anaven ben embolicades dins de cotxets. I vaig sentir llàstima per aquella gent, tanta com me'n feien la presentadora i tota la gent que la mirava delectant-se en una esperança enganyosa. Llavors vaig entendre per què estava trist. Quan la periodista em va fer aquella pregunta sobre el meu cos, va ser com si em demanés que la despertés d'un somni preciós. He vist aquest somni tota la meva vida. Són les cases perfectes amb els seus bonics jardins. Són els àpats a l'aire lliure el Dia dels Caiguts, són les asso-

ciacions de veïns i les avingudes arbrades. El Somni són les cabanes construïdes als arbres i els Escoltes. El Somni fa olor de menta, però té gust de pastís de maduixa. I durant molt de temps he volgut refugiar-me en aquest Somni, plegar el meu país i posar-me'l al cap com si fos una manta, però mai no he tingut l'oportunitat de fer-ho, perquè el Somni descansa sobre les nostres esquenes, i els nostres cossos són els llençols. I, sabent això, sabent que el Somni subsisteix per mitjà de la pugna amb el món conegut, em vaig entristir per la presentadora, em vaig entristir per totes aquelles famílies, em vaig entristir pel meu país, però sobretot, en aquell moment, em vaig entristir per tu.

Aquella va ser la setmana que vas saber que els assassins de Michael Brown serien deixats en llibertat. Els homes que havien abandonat el seu cos al carrer com una mena de prova esfereïdora del seu poder inviolable no serien mai castigats. Però tu eres jove i encara creies. No te'n vas anar a dormir fins a les onze, aquella nit, esperant que anunciessin una acusació formal, i quan en comptes d'això van anunciar que no n'hi hauria cap, vas dir «no puc més», te'n vas anar a la teva habitació i et vaig sentir plorar. Vaig venir a veure't cinc minuts més tard i no et vaig abraçar ni et vaig consolar perquè vaig pensar que no estaria bé fer-ho. No et vaig dir que tot aniria bé perquè mai no he cregut que hi aniria. El que et vaig dir és el que els teus avis van intentar fer-me entendre: que aquest és el teu país, que aquest és el teu

món, que aquest és el teu cos, i que has de trobar la manera de viure dins de tot això. I et diré que tota la vida m'he preguntat com s'hauria de viure dins d'un cos negre, dins d'un país perdut en el Somni, i que he descobert que la resposta rau precisament a intentar respondre a aquesta pregunta.

Això potser et semblarà estrany. Vivim en una era «orientada cap a un objectiu». El vocabulari dels nostres mitjans de comunicació és ple de termes provocatius, grans idees i teories grandiloqüents sobre qualsevol cosa, però ja fa temps que vaig rebutjar qualsevol forma de màgia. Aquest rebuig va ser un regal dels teus avis, que mai no van mirar de consolar-me amb teories sobre una vida en el més enllà i eren escèptics respecte de la idea que els Estats Units estaven predestinats a la glòria. En acceptar tant el caos de la història com el fet de la meva fi absoluta, vaig quedar alliberat per plantejar-me veritablement com volia viure —en concret, com puc viure en llibertat en aquest cos negre? És una pregunta profunda perquè aquest país es considera a si mateix una obra de Déu, però el cos negre és la prova més clara que els Estats Units són obra dels homes. M'he fet aquesta pregunta a través de les meves lectures i els meus escrits, a través de la música de la meva joventut, de les discussions amb el teu avi, amb la teva mare, amb la teva tieta Janai, amb el teu oncle Ben. He buscat respostes en el mite nacionalista, a les aules, als carrers i en altres continents. La recompensa més gran d'aquesta interrogació constant, de la confrontació

amb la brutalitat del meu país, és que m'ha alliberat dels fantasmes i m'ha preparat per fer front al terror de ser desposseït del cos.

I tinc por. Sento la por amb més intensitat sempre que t'allunyes de mi. Però ja en tenia molta abans que tu existissis i, en això, no vaig ser original. Quan tenia la teva edat, les úniques persones que coneixia eren negres, i totes elles tenien una por poderosa, categòrica, perillosa. Havia vist aquesta por durant tota la meva infantesa, encara que no sempre havia estat conscient que allò que veia era por.

Sempre la tenia al davant. La por era en els nois del barri que duïen una vida de luxe, en els seus anells i medallons grossos, en els seus anoracs voluminosos i en els abrics de cuir amb coll de pell, la seva armadura per defensar-se del món. Mataven el temps a la cantonada de Gwynn Oak i Liberty, o a la de Cold Spring i Park Heights, o davant del centre comercial Mondawmin Mall, amb les mans dins de xandalls Russell. Ara recordo aquells nois i l'única cosa que hi veig és por, l'única cosa que veig és que es protegien dels fantasmes dels nefastos temps d'abans, quan la turba de Mississipí acorralava els seus avis per poder calar foc a les branques del cos negre i després tallar-les. La por persistia en els seus moviments estudiats, en els seus texans balders, les seves samarretes immenses, en la inclinació calculada de les seves gorres de beisbol, un catàleg de conductes i peces de roba que servien per fer creure que aquells nois eren amos i senyors de tot el que volien.

La vaig veure en els seus costums de guerra. Jo no tenia més de cinc anys i m'estava assegut als graons de l'entrada de casa, a Woodbrook Avenue, observant dos nois descamisats que giraven l'un al voltant de l'altre i es clavaven cops d'espalla. Des d'aquell dia, vaig saber que hi havia un ritual per a les baralles de carrer, reglaments i codis que, pel sol fet de ser necessaris, donaven fe de la vulnerabilitat dels cossos dels adolescents negres.

Vaig sentir la por en la primera música que vaig conèixer; la música que sortia dels radiocassets portàtils impregnada d'arrogància i fanfarroneria. Als nois que rondaven per la cruïlla de Garrison i Liberty a Park Heights els encantava aquesta música perquè els deia, contra tota lògica i contra tot pronòstic, que eren els amos de la seva vida, del seu carrer i del seu cos. La vaig veure en les noies, en les seves riallades escandaloses, en les seves arracades daurades amb el seu nom gravat tres vegades. I la vaig veure en el seu llenguatge brutal i la seva mirada dura, en com et tallaven amb els ulls i et destruïen amb les seves paraules pel pecat de jugar massa. «Et prohibeixo que pronunciïs el meu nom», deien. Els observava sortint d'escola, quan es col·locaven en posició de combat com els boxejadors, untats de vaselina, sense arracades, amb les Reebok posades, i s'atacaven amb salts.

Sentia la por quan anava a casa l'àvia de Filadèlfia. Tu no la vas conèixer mai. Jo, amb prou feines, però el que en recordo és el tarannà dur, la veu rogallosa.

I sabia que el pare del pare era mort, que l'oncle Oscar era mort, que l'oncle David era mort, i que aquelles morts no havien estat naturals. La veia en el meu pare, que t'estima, que et dóna consells i que em passava diners perquè pogués tenir cura de tu. Quanta por tenia el pare! La sentia en les fiblades del seu cinturó negre de pell, amb el qual m'assotava amb més ansietat que no pas ràbia; el pare, que em pegava com si temés que algú se'm pogués endur, perquè això era exactament el que passava al nostre entorn. Tothom havia perdut un fill, d'una manera o altra, als carrers, a la presó, per les drogues, per les armes. Deien que les noies mortes eren dolces com la mel i que no farien mal ni a una mosca. Deien que aquells nois morts havien aconseguit el GED* i la seva vida havia donat un tomb. I ara ja no hi eren, i el seu llegat era una por immensa.

No sé si t'han explicat mai el que ara et diré. Quan la teva àvia tenia setze anys, un home jove va trucar a la porta de casa seva. El jove era el xicot de la germana de l'àvia, la tia Jo. No hi havia ningú més a casa. La mare va deixar entrar el noi i li va dir que s'assegués i s'esperés fins que la teva tia Jo tornés. Però la teva besàvia va tornar primer; va demanar al

* General Education Development, certificat que es lliura als alumnes que no han acabat l'ensenyament secundari però que han aprovat uns exàmens que acrediten que han assolit un nivell equivalent al del batxillerat en lectura, escriptura, matemàtiques, ciències i ciències socials. El GED equival al Certificat d'estudis secundaris i dóna accés a estudis superiors. (*N. de la T.*)

jove que se n'anés i després va clavar una pallissa terrible a la teva àvia perquè recordés que era molt fàcil perdre el cos. La mare no ho va oblidar mai. Recordo que m'estrenyia la maneta quan travessàvem el carrer. Em deia que si em deixava anar de la seva mà i m'atropellava un cotxe, em pegaria fins que ressuscités. Quan tenia sis anys, el pare i la mare em van dur a un parc de la zona. Un moment que no em miraven me'n vaig anar cap a uns gronxadors. Els teus avis van passar una estona de neguit buscant-me. Quan em van trobar, el pare va fer el que tots els pares que jo coneixia haurien fet: treure's el cinturó. Recordo que jo me'l mirava mig atordit, intimidat per la desproporció entre el càstig i el delicte. Més tard, vaig captar la por en la veu del pare: «O l'apallisso jo, o l'apallissarà la policia». Potser això em va salvar. Potser no. L'única cosa que sé és que la violència sorgia de la por, com el fum surt del foc, i no sabia dir si aquella violència, encara que s'apliqués per por i amor, ens va posar en estat d'alerta o ens va asfixiar. El que sé és que els pares que pegaven als seus fills adolescents per haver replicat, després els deixaven anar als carrers, on els seus fills aplicaven i patien la mateixa justícia. I coneixia mares que pegaven a les seves filles amb el cinturó, però el cinturó no podia salvar aquelles noies dels traficants de drogues dues vegades més grans que elles. Nosaltres, la canalla, ho encaixàvem amb un humor molt pervers. Ens estàvem al carreró i fèiem llançaments de pilota a caixes foradades i fèiem broma del noi que havia rebut una

pallissa de la seva mare davant de tota la classe de cinquè. Ens assèiem a l'autobús 5 i, mentre anàvem al centre, ens burlàvem d'alguna noia perquè sabíem que la seva mare feia servir qualsevol cosa: cables, allargadors, pots, cassoles. Rèiem, però sé que teníem por dels qui més ens estimaven. Els nostres pares recorrien al cinturó de la mateixa manera que als anys de la pesta els flagel·lants recorrien a l'assot.

Ser negre al Baltimore de la meva infantesa era estar exposat totalment nu als elements del món, a les pistoles, als punys, als ganivets, al crac, a les violacions i a les malalties. La nuesa no és cap error ni cap patologia. La nuesa és el resultat exacte i intencionat d'una política, la reacció previsible d'una gent obligada durant segles a viure sota la por. La llei no ens va protegir. I ara, en el teu temps, la llei s'ha convertit en una excusa per aturar-te i escorcollar-te, és a dir, per assaltar-te encara més el cos. Però una societat que protegeix algunes persones per mitjà d'una xarxa d'escoles, de préstecs per comprar una casa garantits pel govern i d'una riquesa ancestral, però que a tu només et pot protegir amb el garrot d'una justícia criminal, o bé ha fracassat a l'hora de portar a la pràctica els seus bons propòsits o bé ha aconseguit alguna cosa molt més fosca. Tant se val com en diguis, el resultat és que ens ha deixat febles davant les forces criminals del món. Tant és que l'agent d'aquestes forces sigui blanc o negre, el que importa és l'estat en què ens trobem, el que importa és el sistema que fa que el teu cos sigui fràgil.

Al llarg de la meua vida s'han anant desplegant aquestes forces en una sèrie de grans canvis. Encara n'hi ha, de canvis, i probablement n'hi haurà fins que em mori. Un dia, quan tenia onze anys, m'estava a la zona d'aparcament que hi havia davant de la botiga de 7-Eleven i observava una colla de nois més grans que jo que rondaven pel carrer. Cridaven i feien gestos a... qui?... a un altre noi, jove, com jo, que s'estava allà dret i que, gairebé somrient, va aixecar les mans en un gest valent. Ell ja havia après la lliçó que m'ensenyaria aquell dia: que el seu cos estava en perill constantment. Qui sap d'on ho havia après, això? ¿Dels blocs de pisos subvencionats, d'un padrastre borratxo, d'un germà gran que patia una commoció cerebral per culpa de la policia, d'un cosí que era a la presó? Tant era que els altres fossin més nombrosos, perquè feia temps que s'havia enfrontat amb el món tot sol, i, a més, quina importància tenia això? Aquella era una guerra per la possessió del seu cos, una guerra que duraria tota la seva vida.

Em vaig quedar allà dret uns segons, admirant el bon gust que tenien aquells nois més grans per la moda. Tots portaven anoracs d'esquiar, d'aquells que, a la meua època, les mares reservaven a la botiga al setembre i després feien hores extres per pagar-los a terminis i poder-los tenir ben embolicats per Nadal. Em vaig fixar en un noi de pell més clara que tenia el cap allargassat i els ulls petits. No mirava de bon ull un altre noi que era a prop meu. Faltava poc per a les tres de la tarda. Jo feia sisè. Acabàvem de sortir d'es-

cola i encara no feia el temps de començament de primavera que incita a les baralles. Quin era, exactament, el problema? Qui ho podia saber?

El noi dels ulls petits es va ficar la mà dins de l'anorac d'esquiar i en va treure una pistola. Ho recordo a càmera lenta, com si ho somiés. El noi s'estava allà dret, amb la pistola a la mà, i a poc a poc la va apuntar, la va amagar i després la va tornar a treure, i en els seus ulls petits vaig veure-hi créixer una ràbia que, en un instant, em podia anorrear el cos. Era l'any 1986, un any que vaig tenir la sensació que m'ofegava en un mar de notícies d'assassinats. Era conscient que aquells assassinats molt sovint no queien damunt les persones que es volien matar, sinó damunt ties àvies, mares de l'Associació de Pares i Professors, oncles que feien hores extres i criatures alegres —els queien al damunt aleatòriament i implacablement, com intenses cortines de pluja. Això ho sabia en teoria, però no em vaig fer el càrrec d'aquella realitat fins que no vaig tenir el noi dels ulls petits davant meu i tot el meu cos va estar a les seves mans petites. El noi no va disparar. Els seus amics el van fer retirar-se. No li va caldre disparar. Havia ratificat el meu lloc en l'ordre de les coses. M'havia fet saber fins a quin punt era fàcil ser seleccionat. Aquell dia, mentre tornava a casa amb metro, vaig processar aquell episodi tot sol. No en vaig dir res als meus pares. No ho vaig explicar als meus professors, i si ho hagués dit als amics, ho hauria fet amb tota l'emoció necessària per amagar la por que es va emparar de mi en aquell moment.